

ประเพณียี่เป็งในล้านนา Yi Peng in Lanna

พระครูสถิตธรรมภาณินันท์ (จันทร์ กลยาณธมโม)

Phrakhrusathathammaphinan (Chan Kanlayanadhammo)

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

Office of the Sangkha District of San Pa Tong, Chiang Mai Province

Corresponding Author, Email: phrakhrusathathammaphinan.1212@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเพณียี่เป็งในล้านนา เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร

ผลการศึกษาพบว่า ประเพณียี่เป็ง ตรงกับวันเพ็ญเดือนสิบสองของภาคกลาง คือ ประเพณีลอยกระทง ในพงศาวดารโยนกและจามเทวีวงศ์ มีบันทึกว่าครั้งหนึ่งได้เกิดอหิวาตกโรค ขึ้นในแคว้นหริภุญไชย ทำให้ชาวเมืองต้องอพยพไปอยู่เมืองหงสาวดีนานถึง 6 ปี เมื่อเดินทางกลับมาแคว้นหริภุญไชยได้ ได้แสดงความรำลึกถึงกันโดยการนำเครื่องสักการบูชา รูป เทียนนำปล่อยลงในน้ำ เมื่อแสงไฟกระทบกับน้ำ เกิดเป็นเงาแสงเสมือนแสงพระเนียงไฟเป็นระยะดูเหมือนผีโสมดที่ ออกหากินในเวลากลางคืน ชาวล้านนาจึงเรียกตามตำนานโยนกและจามเทวีวงศ์ว่า “ประเพณีลอยโสมด” รูปแบบประเพณียี่เป็งในล้านนา มีการทำบุญตักบาตรอุทิศแด่บุพการี การปล่อยโคมลอย เพื่อบูชาพระเกศแก้วจุฬามณีและปล้ำความสามัคคีของคนในชุมชน การฟังเทศน์มหาชาติ แสดงถึงการรู้จักฟังสิ่งที่เป็นมงคลต่อชีวิตและการได้พบกัลยาณมิตรที่ดี การจุดประทีปโคมไฟ และการฟังธรรมอันสละสลวย แสดงถึงการบูชาสิ่งที่ควรบูชาตามความเชื่อและความศรัทธา

คำสำคัญ: ลอยกระทง, ประเพณี, ล้านนา, พระพุทธศาสนา

Abstract

This academic article aims to study the Yi Peng tradition in Lanna. It is a documentary study.

The results of the study found that the Yi Peng tradition falls on the full moon day of the twelfth lunar month in the central region, which is the Loi

Krathong tradition. In the Yonok and Chamadeviwong chronicles, it is recorded that once there was a cholera outbreak in the Hariphunchai region, causing the townspeople to migrate to the city of Hongswadi for 6 years. When they returned to Hariphunchai, they showed their remembrance by bringing offerings, incense sticks, and candles to drop into the water. When the light hit the water, it created shadows like the light of a firework at intervals, looking like a ghost that goes out to hunt for food at night. The Lanna people therefore called it the “Loi Khom” tradition according to the Yonok and Chamadeviwong legends. The form of the Yi Peng tradition in Lanna includes making merit by offering alms to monks in dedication to parents, releasing floating lanterns to worship the Phra Kesa Kaew Chulamani and the power of unity among the people in the community, listening to the Mahachat sermon, showing the knowledge of listening to auspicious things in life and meeting good friends, lighting lanterns, And listening to the Dhamma on the benefits of the lamp shows the worship of what should be worshipped according to belief and faith.

Keywords: Loi Krathong, Tradition, Lanna, Buddhism

บทนำ

ตามปฏิทินจันทรคติเมื่อวัฏจักรแห่งวันเวลาวนเวียนมาถึงวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 ค่ำคืนนั้นพระจันทร์จะสุกสว่างเป็นที่สุด ผู้คนในหลายประเทศแถบเอเชียซึ่งมีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และธรรมชาติจะจัดงานเฉลิมฉลองตามจารีตเก่าแก่ ในแต่ละพื้นที่ต่างก็มีคติความเชื่อและพิธีกรรมที่แตกต่างกันไปตามแบบแผนความสัมพันธ์ในท้องถิ่นของตน (อรุณทัย วรรณถาวร, 2558: 1) ส่วนในภาคเหนือของประเทศไทย ค่ำคืนนี้จะเป็นคืนที่นักท่องเที่ยวจากทั่วโลกต่างเดินทางมาเยือนเพื่อหวังร่วมเป็นส่วนหนึ่งในประเพณีได้แสงจันทร์เต็มดวงที่เรียกกันว่า “ประเพณีเดือนยี่” หรือ “ประเพณียี่เป็ง”

มีตำนานของประเพณียี่เป็งที่สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์กับมิติของชุมชนตามหลักฐานในพุทธศักราช 1490 จุลศักราช 309 เกิดขึ้นที่อาณาจักรหริภุญไชย (มณีพยอมยงค์, 2548: 235) ตามตำนานเมืองลำพูน ฉบับใบลานผูกของวัดบ้านโฮ้งหลวง

จังหวัดลำพูน มีบันทึกไว้ว่า “เมื่อครั้งลำพูนเกิดอหิวาตกโรค ชาวลำพูนจึงอพยพหนีโรคระบาดไปพำนักที่หงสาวดีซึ่งเป็นแหล่งอาศัยของคนเชื้อสายมอญด้วยกัน เมืองลำพูนรกร้างกว่า 6 ปี เมื่อครั้งโรคระบาดหายไป ชาวลำพูนก็นึกคิดถึงบ้านเกิดเมืองนอนจึงได้เดินทางกลับมาตั้งรกรากที่เมืองลำพูนอีกครั้ง ต่อมาชาวลำพูนเกิดความคิดถึงญาติพี่น้องและครอบครัวที่ยังอยู่เมืองหงสาวดี จึงได้นำข้าวของ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และเงินทอง ใส่แพไหลไปตามลำน้ำกวง ลำน้ำแม่ทา ลำน้ำปิง เพื่อหวังว่าจะส่งไปถึงญาติพี่น้องที่อยู่หงสาวดีซึ่งตำนานดังกล่าวนี้ก็ยังปรากฏอยู่ในหนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ ฉบับแปลของกรมศิลปากร โดยกล่าวว่าตำนานนี้ เป็นมูลเหตุให้เกิดประเพณียี่เป็งขึ้น” (รัตนปัญญาเถระ, 2499: 96-97) และยังตรงกับตำนานพงศาวดารโยนกของพระยาประชากิจกรจักร (มณี พยอมยงค์, 2548: 246)

ตำนานดังกล่าว ยังตรงกับที่ปรากฏในหนังสือจามเทวีวงศ์ของพระโพธิรังสีเถระชาวเชียงใหม่ที่ได้จารึกไว้เป็นอักษรล้านนาในภาษาบาลี บันทึกนี้ได้พิมพ์แปลครั้งแรกในงานศพ เจ้าทิพเนตรอินทรวโรรสสุริยวงศ์ มารดาของพระราชายาเจ้าดารารัศมี ซึ่งได้เรียกประเพณีนี้ว่า “การลอยข้าวโขนอาหาร” (ทองทวี ศพิมสาร, 2556: 169-171) ซึ่งการลอยข้าวโขนอาหารนี้ไม่ได้เป็นกระทงประดับไฟ แต่สร้างเป็นเหมือนสะเปา (สำเภา) หรือเรือขนาดใหญ่ที่บรรจุสิ่งของ เสื้อผ้า อาหารของใช้ เงินทอง และประดับตกแต่งด้วยไฟก่อนจะปล่อยให้ไหลไปตามสายน้ำ ด้วยแสงของไฟที่กระทบกับผิวน้ำเกิดเป็นแสงแวบแวมคล้ายผีโขนตามความเชื่อของล้านนา ชาวบ้านบางท้องถิ่นจึงเรียกประเพณีนี้ว่า “ประเพณีลอยโขนด” มาถึงปัจจุบัน (ศรีเลา เกษพรหม, 2542: 585)

ประเพณียี่เป็งที่ถูกบันทึกไว้ในยุคสมัยหริภุญชัยมีสัญลักษณ์หมายถึง การส่งข้าวของเครื่องใช้ให้ ญาติพี่น้องที่อยู่ห่างไกล สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นของคนในชุมชนที่ร่วมมือ ร่วมแรงกันทำเรือขนาดใหญ่ เป็นประจำทุกปี ซึ่งต่อมาก็ได้กลายเป็นการกระทำเพื่อบูชาและรำลึกถึงบรรพชนที่ล่วงลับไป อันสะท้อนความเชื่อเรื่องการนับถือผีของชาวล้านนา ในขณะที่บางท้องถิ่นคือ เป็นการลอยเอาเคราะห์ร้ายให้พ้นไปจากชุมชน เป็นพิธีกรรมที่ทำร่วมกันในชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนมีความสุขปราศจากเภทภัย

เนื้อหา

1. ความหมายของประเพณียี่เป็ง (วันเพ็ญ เดือน 12)

ประเพณียี่เป็ง หมายถึง ภาษาคำเมืองในภาคเหนือ คำว่า “ยี่” แปลว่า สอง คำว่า เป็ง ตรงกับคำว่า “เพ็ญ” หมายถึง ค่ำคืนที่มีพระจันทร์เต็มดวง ดังนั้น ยี่เป็ง จึงหมายถึง วันเพ็ญ เดือนยี่ซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือนสิบสองของภาคกลาง การนับเดือนของล้านนานั้น เร็วกว่าภาคกลาง 2 เดือนอันเนื่องมาจากการนับเดือนของชาวล้านนา เป็นการนับทางจันทรคติแบบจีน ประเพณียี่เป็งเป็นประเพณีลอยกระทงตามประเพณีล้านนาที่จัดทำขึ้นในวันเพ็ญเดือน 2 ของชาวล้านนา โดยในพงศาวดารโยนกและจามเทวี มีบันทึกว่าครั้งหนึ่งได้เกิดอหิวาตกโรคขึ้นในแคว้นหริภุญไชย ทำให้ชาวเมืองต้องอพยพไปอยู่เมืองหงสาวดี นานถึง 6 ปี จึงจะเดินทางกลับมายังบ้านเมืองเดิมได้เมื่อเวลาเวียนมาถึงวันที่จากบ้านจากเมืองไป จึงได้มีการทำกระทงใส่เครื่องสักการบูชา รูปเทียนลอย ลอยตามน้ำเพื่อให้ไปถึงญาติพี่น้องที่ล่วงลับไป เรียกว่า “การลอยโขมด” เป็นประเพณีที่สนุกสนานรื่นเริงของชาวล้านนาในช่วงฤดูปลายฝนต้นหนาว ท้องทุ่งข้าวออกรวงเหลืองอร่าม บางแห่งอยู่ในระหว่างเก็บเกี่ยว ท้องฟ้าปลอดโปร่งแจ่มใส ในช่วงฤดูนี้ เด็กๆ จึงพากันเล่นว่ากันอย่างสนุกสนานตามท้องทุ่ง และยังเข้าใกล้วันเพ็ญสิบห้าค่ำ เดือนยี่ มักจะได้ยินเสียงการจุดประทัดที่ชาวล้านนาจุดเล่นดังอยู่ทั่วไป พระและเถรช่วยกันทำว่าวลม (โคมลอย) ว่าวไฟ (โคมไฟ) และปล่อยขึ้นสู่ท้องฟ้า กิจกรรมเหล่านี้บ่งบอกว่าใกล้จะเข้าสู่เดือนยี่เป็ง ทุกวันเพ็ญเดือนยี่ของล้านนา ภาพโคมนับร้อย ๆ ดวงค่อย ๆ ลอยละลือส่องแสงสว่างเจิดจ้าอยู่บนท้องฟ้าเหนือจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งนั่นเป็นสัญลักษณ์ของ “ประเพณียี่เป็ง” หรือประเพณีเดือนยี่ หรือประเพณีลอยกระทงแบบล้านนาซึ่งประเพณีนี้ดึงดูดใจใคร่ที่อยากไปสัมผัสกับความตระการตาเหล่านี้สักครั้ง

2. ความเป็นมาของประเพณียี่เป็งในพุทธศาสนา

ประเพณีลอยกระทงมีประวัติความเป็นมาที่สืบทอดกันมาช้านาน แม้จะไม่ได้ปรากฏชัดเจนว่าเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อไร แต่ในศาสนาพุทธประเพณีการลอยกระทงนี้มีต้นกำเนิดมาจากศาสนาพุทธ มีเรื่องราวความเป็นมา มีหนังสือเล่มหนึ่งกล่าวว่า “เมื่อประมาณ 2500 ปี ก่อนที่พระพุทธองค์ทรงสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ประทับอยู่ใต้ต้นอสนีพฤกษ์โพธิ์ใต้ใกล้ฝั่งแม่น้ำเนรัญชวันหนึ่ง นางสุชาดาอุบาสิกาผู้ใจบุญได้ให้สาวใช้นำข้าวปายาสจำนวน 49 ก้อนใส่ถาดทองไปถวายพระพุทธเจ้า เมื่อพระองค์เสวยแล้วพระองค์ทรงสัตยาธิฐานว่า ถ้าหากวันใดที่พระองค์สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า ขอให้ถาดนี้ลอยทวนน้ำ และก็จะไปด้วยบุญญาภิหารหรือสัตยานุฐานก็เหลือที่จะทราบได้ ถาดนั้นได้ลอยทวนน้ำท่ามกลางความอัศจรรย์ใจของสาวใช้ของนางสุชาดา เมื่อถาดนั้นลอยทวนน้ำไปจนถึงสะดือทะเล และจมดิ่งลงไปถูกหางพระยานาค

ผู้รักษาบาดาลซึ่งกำลังนอนอย่างสบายครั้นถ้านั้นได้ถูกหางพระยานาคก็ตกใจตื่น เมื่อเห็นว่าเป็นอะไรแล้ว จึงประกาศก้องในท้องสมุทรว่าบัดนี้ ได้มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลก อีกองค์หนึ่งแล้ว บรรดาเทพริษัทั้งหลายในโลกครั้นทราบเรื่องต่างก็พากันไปเฝ้าพระพุทธรองค์ ส่วนพระยานาคก็ไปเฝ้าพระพุทธรองค์เช่นกัน พร้อมกันนั้นได้ทูลขอร้องให้พระองค์ประทับรอยพระบาทไว้บนฝั่งแม่น้ำเนรัญชาเพื่อเขาจะได้มาถวายเป็นความเคารพ ซึ่งพระพุทธรองค์ก็ได้กระทำตาม ฝ่ายสาวใช้นางสุชาดาก็ได้นำความไปแจ้งให้นายของตนทราบ ครั้นถึงวันนั้นของทุก ๆ ปี นางสุชาดาก็จะนำเอาเครื่องหอมและดอกไม้ใส่ถาดไปลอยน้ำเพื่อนมัสการรอยพระพุทธรบาทเป็นประจำเสมอ จนกระทั่งได้กลายเป็นประเพณีแพร่หลายเข้ามาในต่างประเทศต่าง ๆ ซึ่งได้ได้มีการดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมตามกาลสมัย จึงเป็นเรื่องของชาดกที่สันนิษฐานว่าเป็นประเพณีการลอยกระทงมีประวัติเป็นมาดังกล่าว” (มณี พยอมยงค์, 2529: 22)

ในศาสนาพราหมณ์ถือได้ว่าเป็นการบูชาแม่คงคา ซึ่งให้ความเอื้อเกื้อหนุนเป็นสุขให้ดื่มอาบและใช้ จึงถือว่าทำพิธีเพื่อระลึกถึงพระคงคา จึงได้จัดให้มีการลอยกระทง และเรียกพิธีนี้ว่า “พิธีลอยบาป” มีผู้สันนิษฐานอีกทางหนึ่งว่า การลอยกระทงน่าจะเป็นคติของผู้ที่มีอาชีพทางสิกรรมหรือการเพาะปลูกซึ่งอาศัยน้ำเป็นหลักใหญ่และเชื่อกันว่ามีเทพเจ้าปกครองอยู่ คือ เจ้าแม่คงคา หลังจากการเก็บเกี่ยวพืชผลทั้งหลายแล้วก็รู้สึกชื่นชมยินดีและเข้าใจว่าเป็นความเมตตาการุณาของเทพเจ้าที่ประทานพืชผลให้แก่ตน ฉะนั้นเมื่อถึงคราวที่น้ำนองจึงได้หาหนทางแสดงความขอบคุณหรือแสดงออกซึ่งความกตัญญูตเวทีเจ้าแม่คงคา จึงได้ทำพิธีปฏิบัติกันในหมู่ที่ทำการสิกรรม

ประเพณีนี้เป็ตามที่มีในพระพุทธศาสนาเพื่อบูชารอยพระพุทธรบาท ของพระพุทธรูปที่ไปปรากฏอยู่ริมฝั่งแม่น้ำนัมมทานที คือ ในครั้งหนึ่งพญานาคทูลอาราธนาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้เสด็จไปแสดงธรรมโปรดในนาคพิภพ เมื่อพระองค์จะเสด็จกลับ พญานาคทูลขออนุสาวรีย์ไว้กราบไหว้บูชา พระพุทธรูปจึงทรงประดิษฐานรอบพระพุทธรบาทไว้ที่หาดทราย ริมฝั่งแม่น้ำนัมมทานที เพื่อให้บรรดานาคทั้งหลายได้สักการบูชา การลอยกระทงที่มีความเป็นมาเกี่ยวข้องกับพุทธประวัติเพื่อต้อนรับพระพุทธเจ้าเสด็จกลับจากเทวโลก ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบวชนได้บรรลุธรรมเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว หลังจากเผยพระธรรมคำสั่งสอนแก่สาธุชนโดยทั่วไปได้ระยะหนึ่ง จึงเสด็จไปจำพรรษาอยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อทรงเทศนาธรรมโปรดพระพุทธรบาท ครั้นจำพรรษาจนครบ 3 เดือน พระองค์จึงเสด็จกลับลงสู่โลกมนุษย์ เมื่อท้าวสักกเทวราชทราบพุทธประสงค์ จึงเนรมิตบันไดทิพย์ขึ้น อันมีบันไดทอง บันไดเงิน และบันไดแก้ว ทอดลงสู่ประตูเมืองสังกัสสนคร บันไดแก้วนั้นเป็นที่ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จลง บันไดทองเป็นที่สำหรับเทพยดาทั้งหลายตามส่งเสด็จ บันไดเงินสำหรับ

พรหมทั้งหลายส่งเสด็จในการเสด็จลงสู่โลกมนุษย์ครั้งนี้ เหล่าทวยเทพและประชาชนทั้งหลาย ได้พร้อมใจกันทำ การสักการบูชาด้วยทิพย์บุปผามาลัย การลอยกระทงตามคตินี้ จึงเป็นการรับเสด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจากดาวดึงส์พิภพ” (กิตติ ธนิกกุล, 2539: 195)

มีตำนานการลอยกระทงเพื่อบูชาพระจุฬามณี ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อครั้งที่เจ้าชายสิทธิตถะ เสด็จออกจากพระนครกบิลพัสดุ์ในเวลากลางคืนด้วยม้ากัณฐกะ พร้อมนายฉันทะมหาเดเล็กผู้ตามเสด็จ ครั้นรุ่งอรุณก็ถึงฝั่งแม่น้ำอโนมาที่ เจ้าชายทรงขับม้ากัณฐกะกระโจนข้ามแม่น้ำไปโดยสวัสดิ์ เมื่อทรงทราบว่าพ้นเขตกรุงกบิลพัสดุ์แล้ว เจ้าชายสิทธิตถะจึงเสด็จลงประทับเหนือหาดทรายขาวสะอาดตรัสให้นายฉันทะนำเครื่องประดับและม้ากัณฐกะกลับพระนคร ทรงตั้งพระทัยปรารถนาจะบรรพชาโดยเปล่งวาจา “สาธุ โข ปพพชชา” แล้วจึงทรงจับพระเมาลีด้วยพระหัตถ์ซ้าย พระหัตถ์ขวาทรงพระขรรค์ตัดพระเมาลี แล้วโยนขึ้นไปบนอากาศ พระอินทร์ได้นำผอบทองมารองรับพระเมาลีไว้ และนำไปบรรจุยังพระจุฬามณีเจดีย์สถานในเทวโลก พระจุฬามณีตามปกติมีเทวดาเหาะมาบูชาเป็นประจำแม้พระศรีอริยเมตไตรยเทวโพนิสัตร์ซึ่งในอนาคต จะมาจุติบนโลกและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งก็ยังเสด็จมาไหว้ การลอยกระทงเพื่อบูชาพระจุฬามณี จึงถือเป็นการไหว้บูชาพระศรีอริยเมตไตรยด้วย

ในการลอยกระทงเพื่อบูชาพระนารายณ์บรมหสสินธุ์ ได้กล่าวไว้ว่า ยังมีพิธีการลอยกระทงตามคติพราหมณ์อีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งกระทำเพื่อบูชาพระผู้เป็นเจ้า คือ พระนารายณ์ที่บรรทมสินธุ์อยู่ในมหาสมุทร นิยมทำกันในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 หรือ วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 เป็น 2 ระยะจะทำในกำหนดใดก็ได้

ยังมีตำนานการลอยกระทงเพื่อบูชาท้าวพกาพรหม ได้กล่าวไว้ว่า “นิทานต้นเหตุเกี่ยวกับอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ เป็นนิทานชาวบ้าน กล่าวถึงเมื่อครั้งดึกดำบรรพ์ มีกาเผือกสองตัวผิวเมี่ยมาร้อยอยู่บนต้นไม้ในป่าหิมพานต์ใกล้ฝั่งแม่น้ำ วันหนึ่งกาตัวผู้ออกไปหากินแล้วหลงทางกลับรังไม่ได้ ปล่อยให้นางกาตัวเมียซึ่งกกไข่อยู่ 5 ฟองรอด้วยความกระวนกระวายใจ จนมีพายุใหญ่พัดรังกระจัดกระจาย ฟองไข่ตกลงน้ำ แม่กาถูกลมพัดไปทางหนึ่ง เมื่อแม่กาย้อนกลับมาไม่พบฟองไข่ จึงร้องให้จนขาดใจตาย ไปเกิดเป็นท้าวพกาพรหมอยู่ในพรหมโลก ฟองไข่ทั้ง 5 นั้นลอยน้ำไปในสถานที่ต่างๆ บรรดาแม่ไก่ แม่ นาค แม่เต่า แม่โคและแม่ราชสีห์ มาพบเข้า จึงนำไปรักษาไว้ตัวละ 1 ฟอง ครึ่งถึงกำหนดฟักกลับกลายเป็นมนุษย์ทั้งหมดไม่มีฟองไหนเกิดมาเป็นลูกกาตามชาติกำเนิดเลย कुमारทั้ง 5 ต่างเห็นโทษภัยในการเป็นฆราวาสและเห็นอานิสงส์ในการบรรพชา จึงลามารดาเลี้ยงไปบวชเป็นฤๅษีทั้ง 5 ได้มีโอกาสพบปะกันและถกถึงนามวงศ์และมารดาของกันและกัน จึงทราบว่าเป็นพี่น้องกัน ฤๅษีทั้ง 5 มีนามดังนี้ คนแรก ชื่อ กกุสันโธ (วงศ์ไก่) คนที่สอง ชื่อ

โกนาคมโน (วงศ์นาค) คนที่สาม ชื่อ กัสสโป (วงศ์เต่า) คนที่สี่ ชื่อ โคตโม (วงศ์โค) คนที่ห้า ชื่อ เมตเตโย (วงศ์ราชสีห์) ต่างตั้งจิตอธิษฐาน ว่าถ้าต่อไปจะได้ไปเกิดเป็นพระพุทธเจ้า ขอให้ร้อนไปถึงมารดา ด้วยแรงอธิษฐาน ท้าวพกาพรหมจึงเสด็จมาจากเทวะโลก จำแลงองค์เป็นกาเผือก แล้วเล่าเรื่องราวแต่ทนต์หลังให้ฟัง พร้อมบอกว่าถ้าคิดถึงมารดา เมื่อถึงเพ็ญเดือน 11 เดือน 12 ให้เอาด้ายดิบผูกไม้ตีนกา ปักรูปเทียนบูชาลอยกระทงในแม่น้ำ ทำอย่างนี้เรียกว่าคิดถึงมารดา แล้วท้าวพกาพรหมก็ลากลับไป ตั้งแต่นั้นมา จึงมีการลอยกระทงเพื่อบูชาท้าวพกาพรหม แล้วเพื่อบูชารอยพระบาท ซึ่งประดิษฐานอยู่ริมฝั่งแม่น้ำนัมมทานที ส่วนฤๅษีทั้ง 5 ต่อมาได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ดังนี้ ฤๅษีองค์แรก กุสสันโธ ได้แก่ พระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า พระกุสสันโธ ฤๅษีองค์ที่สอง โกนาคมโน ได้แก่ พระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า พระโกนาคมโน ฤๅษีองค์ที่สาม กัสสโป ได้แก่ พระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า พระกัสสปะ ฤๅษีองค์ที่สี่ โคตโม ได้แก่ พระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า พระสมณะโคตม ฤๅษีองค์ที่ห้า เมตเตโย ได้แก่ พระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า พระศรีอาริยะเมตไตรย พระพุทธเจ้า 3 พระองค์แรก ได้มาบังเกิดบนโลกแล้วในอดีตกาล พระพุทธเจ้าองค์ที่ 4 คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน พระพุทธเจ้าองค์ที่ 5 คือ พระพุทธเจ้าที่จะมาบังเกิดบนโลกในอนาคต ได้แก่ พระศรีอาริยะเมตไตรย” (กิตติ ธณีกุล, 2539: 196)

ที่ปรากฏตำนานการลอยกระทงเพื่อบูชาพระอุคุต การลอยกระทงเพื่อบูชาพระอุคุตนี้ เป็นประเพณีของชาวเหนือและชาวพม่า พระอุคุตเป็นพระอรหันต์เถระหลังสมัยพุทธกาล โดยมีตำนานความเป็นมาได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงมีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้โปรดให้สร้างพระสถูปเจดีย์และพุทธวิหารขึ้นทั่วชมพูทวีป มหาวิหารที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือ “อโศการาม” ซึ่งตั้งอยู่ในเขตแคว้นมคธ หลังจากสร้างพระสถูปเจดีย์ถึง 84,000 องค์สำเร็จแล้ว พระเจ้าอโศกทรงมีพระราชประสงค์จะนำพระบรมสารีริกธาตุของสัมมาสัมพุทธเจ้าไปบรรจุในพระสถูปต่าง ๆ และบรรจุในพระมหาสถูปองค์ใหญ่ที่สร้างขึ้นใหม่มีความสูงประมาณครึ่งโยชน์ และประดับประดาด้วยแก้วต่าง ๆ ประดิษฐานอยู่ริมฝั่งแม่น้ำคงคาให้ปรากฏสิริยศ อีกทั้งต้องการให้มีการเฉลิมฉลองยิ่งใหญ่เป็นเวลา 7 ปี 7 เดือน 7 วัน แต่ด้วยเกรงว่าพญามารจะมาทำลายพิธีฉลอง มีเพียงพระอุคุตต์ที่ไปจำศีลอยู่ในสะดือทะเลเพียงท่านเดียวเท่านั้น ที่จะสามารถปราบพญามารได้ เมื่อพระอุคุตต์ปราบพญามารจนสำนักตัวหันมายึดเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งแล้ว พระอุคุตต์จึงลงไปจำศีลอยู่ในสะดือทะเลตามเดิม พระอุคุตต์นี้ไทยเรียกว่า พระบัวเข็ม ชาวไทยเหนือหรือชาวอีสานและชาวม่านนับถือพระอุคุตต์มาก ชาวม่านไม่ว่าจะมีงานอะไรเป็นต้องนิมนต์มาเข้าพิธีด้วยเสมอ ไทยเราใช้บูชาในพิธีขอฝนหรือพิธีมงคล ฯลฯ”

ประเพณีลอยกระทงในภาคเหนือ หรือที่เรียกตามหนังสือตำนานโยนกและจามเทวีวงศ์ว่า “ประเพณีลอยโพน” หรือลอยโพนนั้น เป็นประเพณีที่สนุกสนานครึกครื้นมาก แม้ว่าจะไม่เป็นการใหญ่โตเหมือนปัจจุบัน คือ ก่อนจะถึงวันเพ็ญเดือน 12 ได้ ก็จัดการปิดกวาดแผ้วถางบ้านเรือนสถานที่ให้สะอาดเรียบร้อย ประดับประดาด้วยธงชาติ จัดเปลี่ยนดอกไม้ในแจกันหิ้งพระบูชาพระ จัดเตรียมประทีปหรือเทียนขี้ผึ้งไว้สำหรับจุดบูชาพระ ที่ประตูบ้านก็จะหาดันกล้วย ตันอ้อย ก้านมะพร้าว หรือไม้อื่น ๆ มาประดิษฐ์ทำเป็นขุ่มประติมากรรมต่าง ๆ ให้เป็นที่สวยงาม บ้างก็จัดหาดอกบานไม่รู้โรยหรือที่เมืองเหนือเรียกว่า “ดอกตะล่อม” มาร้อยเป็นอุบะห้อยไว้ตามขอบประตู ประตูเรือน หรือประตูห้อง หรือหิ้งบูชาพระ ผู้ที่มีใจศรัทธาแรงกล้าถึงกับทำมาก ๆ แล้วนำไปประดับประดาตามวัดเป็นพุทธบูชา หรือเมื่อประดับประดาดอกไม้เรียบร้อยแล้ว ก็หาโคมญี่ปุ่นหรือประทีปมาเตรียมไว้ เพื่อจะได้ใช้ตามไฟในงาน (มณี พยอมยงค์, 2529: 17)

ส่วนตำราพราหมณ์คณาจารย์ กล่าวว่า พิธีลอยประทีป หรือตามประทีปนี้ เป็นพิธีทางศาสนาพราหมณ์ เรียกว่า “ประเพณีจองเปรียง” ทำขึ้นเพื่อเป็นการบูชาพระเป็นเจ้าทั้งสามของพราหมณ์ คือ พระอิศวร พระนารายณ์ และพระพรหม เป็นประเภทคู่กันกับลอยกระทง ก่อนจะมีการลอยก็ต้องมีการตามประทีปเสียก่อน ซึ่งพิธีตามประทีปนี้ตามคัมภีร์ของอินเดีย เรียกว่า “ทีปปาวลี” กำหนดตามโหราศาสตร์ว่า เมื่อพระอาทิตย์ถึงราศีพิจิก พระจันทร์อยู่ราศีพฤษภเมื่อใด เมื่อนั้นเป็นเวลาตามประทีป แต่ไทยเรามากถือเอาเดือน 12 หรือเดือนยี่เป็งเป็นเกณฑ์ เวลาที่คลาดเคลื่อนกันบ้าง ต่อมาทางการได้สนับสนุนประเพณีนี้ขึ้น เพราะชาวไทยส่วนมากนับถือพุทธศาสนา เมื่อเห็นว่าเป็นประเพณีที่ดีงาม ก็เลยเอามาแปลงเป็นพิธีทางศาสนา โดยถือว่าเป็นการบูชาพระเจ้าและบูชารอยพระพุทธรูปที่ปรากฏ ณ หาดทรายแม่น้ำนันทนที่ (มณี พยอมยงค์, 2529: 19)

กล่าวโดยสรุปคือ จากข้อมูลดังกล่าวมีความเป็นมาของประเพณียี่เป็งตามที่มีในพระพุทธศาสนานั้น ประเทศไทยเป็นประเทศเอกราชที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาอย่างยาวนาน มีศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้อย่างมีแบบแผนและงดงาม มีการถ่ายทอดสืบทอดกันมา แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมที่แฝงไปด้วยภูมิปัญญาและความเป็นชาติที่มีอารยธรรมเก่าแก่มาช้านานจนกลายเป็นรากฐานขององค์ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ ที่มีคุณค่าเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเป็นประเพณีของชาวล้านนา ที่แสดงถึงความกตัญญูต่องานศิลปกรรมที่บรรพบุรุษ กตัญญูต่อสิ่งแวดล้อม เป็นการแสดงออกด้วยความเคารพที่น้อมน้อม เป็นความเชื่อที่ทำให้ผู้คนรู้จักเลือกปฏิบัติและเลือกที่จะดำรงชีวิตอยู่ด้วยความดีเพื่อความสุขของครอบครัว มีชุมชนที่เข้มแข็ง มีสังคมที่มีความเจริญทางวัฒนธรรม

3. ความเป็นมาของประเพณีเป็งในล้านนา

ในสมัยอาณาจักรหริภุญชัย ประเพณีเป็งเป็นประเพณีเก่าแก่ที่ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 14 ในสมัยอาณาจักรหริภุญชัยได้มีประเพณีเดือนนี้และทำพิธีลอยโคมแล้ว ในเวลาค่ำคืนของวันเพ็ญเดือนนี้ มีการจัดแต่งเครื่องสักการบูชาใส่กระทง จตุรปูเทียนและนำปล่อยลงในน้ำแสงไฟจะกระทบกับน้ำ เกิดเป็นเงาขึ้นวับๆ แวม ๆ มองเห็นเป็นเสมือนแสงพะเนียงไฟผีโคมต ซึ่งผีโคมตนี้ เป็นชื่อเรียกผีป่า ที่ออกหากินในเวลากลางคืน มีพะเนียงไฟมองเห็นเป็นระยะอย่างผีกระสือชาวล้านนาจึงเรียกว่า “ลอยโคมต” (มณี พยอมยงค์, 2529: 235)

ตำนานประเพณีเป็งที่พบในคัมภีร์ใบลานที่ใช้เทศนาธัมมตามวัดต่าง ๆ ในล้านนา เช่น คัมภีร์อานิสงส์ประทีป คัมภีร์อานิสงส์ผางประทีป และคัมภีร์อานิสงส์เป็ง ลอยประทีปโคมไฟเป็นคัมภีร์ที่มักใช้เทศนาธรรมในช่วงประเพณีเป็ง ในคัมภีร์เหล่านี้ ได้กล่าวถึงตำนานหรือมูลเหตุแห่งการบูชาและอานิสงส์ที่เกิดจากการบูชาผางประทีป ความเป็นมาหลังจากพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ธรรมแล้วได้ประทับอยู่เมืองสาวัตถี และเสด็จไปโปรดพระมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และเสด็จกลับลงมาโปรดพระพุทธบิดา เมื่อถึงเดือนนี้เป็ง มีเทวบุตรตนหนึ่ง ชื่อ สยามาเทวบุตร พร้อมด้วยบริวารต้องการสักการบูชาพระพุทธเจ้าด้วยประทีป จึงแปลงกายเป็นนก ใช้ปากและเท้าถือผางประทีปบินไปพร้อมนกแปลง ซึ่งเป็นบริวาร ประทักษิณรอบพระพุทธเจ้า 3 รอบ ได้เกิดอัศจรรย์แสงประทีปสว่างไสวไปทั่วชมพูทวีป คนทั้งหลายเห็นเป็นอัศจรรย์ยิ่งนัก จึงได้พากันมาทูลถามพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์จึงเทศนาธรรมถึงอานิสงส์การจุดประทีปเป็นพุทธบูชาว่าการสักการบูชาประทีปในเดือนนี้เป็ง ถือเป็นการบูชาพระรัตนตรัย

จากคำกล่าวนี้นี้สะท้อนให้เห็นว่า ชาวล้านนามีความเชื่อเรื่อง อานิสงส์การบูชาประทีปส่งผลทำให้ผู้ถวายทานมีรูปร่างและผิวพรรณงดงามไปทุกๆ ชาติเป็นที่รักแก่คนและเทวดาทั้งหลายในอานิสงส์ผางประทีป กล่าวไว้ว่า “พระเจ้าห้าพระองค์ ได้แก่ พระกฤษณะ พระโกนาคม พระกัศสปะ พระโคตม (พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน) พระศรีอริยเมตไตร ที่ทั้งห้าพระองค์ได้กำเนิดจากแม่กาเผือกเป็นไข่ห้าฟอง และวันหนึ่งขณะที่แม่กาออกไปหาอาหาร ได้เกิดพายุ ทำให้ไข่ทั้งห้าฟองพัดตกจากรังไหลไปตามแม่น้ำ และมีแม่ไก่ แม่นาค แม่เต่า แม่โค และแม่ราชสีห์เก็บไปเลี้ยง เมื่อไข่ทั้งห้าฟองฟักออกมาเป็นมนุษย์เพศชายและได้บวชเป็นฤๅษีทั้งห้า” (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2542: 78-90)

นอกจากนั้นในธัมมพื้นเมือง เรื่อง อานิสงส์ประทีป ยังกล่าวอีกว่า เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่เชตวันาราม พระองค์ได้เทศนาชาดกเรื่อง อานิสงส์เป็งลอยประทีปโคมไฟ ของพระพุทธเจ้าชื่อโกนาคม พระองค์หนึ่งพระสาวกชื่อ อุตตระ ได้เข้านิโรธสมาบัติในถ้ำสุดคูลาในดอยสิริทักกะ และเมื่อออกจากนิโรธสมาบัติได้เกิดนิมิตว่า หากผู้ใดได้ถวายทานแก่

พระองค์ในวันพຸ່ງนี้จะได้านิสงส์เป็นอย่างมาก และได้เล็งเห็นด้วยญาณว่า มีชายทุกชีว์ใ้เชื้อใจ ผู้หนึ่งจะรอลงอาญาแก่พระองค์ รุ่งเช้าพระองค์จึงได้อัฒมาตรไปโปรดยังบ้านชายผู้นั้น ชายผู้นั้นเกิดปีติศรัทธาเลื่อมใสเป็นอย่างยิ่ง จึงได้ถวายข้าวกับแค้นหมูแก่พระองค์ และอธิษฐานขอให้ได้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าพระศรีอริยเมตไตร ที่จะมาบังเกิดในภพภูมิกหน้า เมื่อพระอุตตระได้กล่าวอนุโมทนาแล้ว ก็เสด็จกลับนำเอาแค้นหมูมาปิบเป็นน้ำมันลงในผางประทีป และจุดบูชาพระพุทธเจ้าโกนาคมนะ ซึ่งวันนั้นเป็นวันเดือนยี่เป็งพอดี พอจุดประทีปบูชาแล้วนั้น แผ่นดินที่หนาได้สองแสนสี่หมื่นโยชน์ก็ไหวเป็นทิวาศรรย พญาโสกราชาจึงได้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า เป็นเพราะเหตุใด พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า มีชายทุกชีว์ใ้เชื้อใจได้ถวายแค้นหมูใส่บาตรแก่พระอุตตระเถระเจ้า และพระอุตตระเถระเจ้านำมาใส่ผางประทีปจุดเป็นพุทธานุชา เมื่อจุดบูชาในวันเดือนยี่เป็งจะมีผลานิสงส์มากนัก พระพุทธเจ้าได้เทศนาธรรม

ประเพณียี่เป็งในอาณาจักรล้านนา ในหนังสือสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ ได้ประมวลเกี่ยวกับการเข้ามาของประเพณีลอยกระทงไว้ดังนี้ ลอยกระทงเป็นประเพณีเก่าแก่ สันนิษฐานกันว่าน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากพิธีตามประทีปหรือที่ปาวลี ของอินเดีย ซึ่งจะมีการลอยกระทงเพื่อบูชาเทพเจ้าทั้งสามของศาสนาพราหมณ์ คือพระพรหม พระอิศวร และพระนารายณ์และประเทศไทยได้รับเอาคติความเชื่อนี้ เข้ามาปรับกับความเชื่อของท้องถิ่น เกิดเป็นประเพณีการลอยกระทง เพื่อขอขมาลาโทษ พระแม่คงคาขึ้น ทั้งนี้เพราะชาวไทยสมัยก่อนประกอบอาชีพเกี่ยวกับ การกสิกรรมซึ่งจะต้องอาศัยน้ำเป็นปัจจัยหลักในการเพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหาร ต่อมาการลอยกระทงได้กลายเป็นประเพณีที่ชาวไทยทั่วทุกภูมิภาคถือปฏิบัติกันทั่วไป จนเป็นที่รู้จักแพร่หลายไปทั่วโลกและเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของประเทศไทยแต่ละภูมิภาคต่างก็มีประเพณีปฏิบัติตามวิถีวัฒนธรรมและความเชื่อของท้องถิ่นนั้น กระทงที่นำมาลอยส่วนใหญ่มักจะประดิษฐ์เป็นรูปดอกบัวบานอย่างสวยงามด้วยวัสดุซึ่งหาได้ในท้องถิ่น เมื่อถึงเวลาพลบค่ำบรรดาผู้คนต่างนำกระทงที่เตรียมไว้มาปักดอกไม้ จดรูป เทียน แล้วปล่อยให้ล่องลอยไปตามกระแสน้ำ บางคนก็ตักผงและเล็บใส่ลงไปด้วยเพื่อให้เคราะห์ต่างๆ ลอยไปพร้อมกับกระทง บางคนก็ใส่เงินลงไปในกระทงเพื่อเป็นการให้ทานอธิษฐานขอพรให้สมหวังในความรัก

กล่าวโดยสรุปคือ ประเพณีลอยกระทง เชื่อว่าได้สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหง มีนางนพมาศหรือท้าวศรีจุฬาลักษณ์ เป็นผู้ประดิษฐ์กระทงขึ้นครั้งแรก เรียกประเพณีลอยกระทงนี้ว่า “พิธีจองเปรียง” หรือ “การลอยพระประทีป” ถ้าเป็นพิธีของชาวบ้านราษฎรทั่วไปเรียกว่า “ลอยกระทง” ในหลักฐานจากศิลาจารึกหลักที่ 1 เรียกว่า “งานเผาเทียนเล่นไฟ” ในพระพุทธศาสนา ให้มีการลอยกระทง และเรียกพิธีนี้ว่า “พิธีลอยบาป” กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีเก่าแก่ของไทยมีอายุยาวนานถึง 417 ปี และมีกษัตริย์ครองราชย์ 34

พระองค์ การบันทึกทางประวัติศาสตร์ได้ถูกทำลายอย่างมากจากการศึกสงครามในอดีต ด้วยเหตุนี้เรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีลอยกระทงจึงมีน้อยมาก แต่ปฏิบัติต่อเนื่องมาจากสมัยสุโขทัย ในสมัยอาณาจักรศรีอยุธยาปฏิบัติกันมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 14 ในเวลาค่ำคืนของวันเพ็ญเดือนยี่ มีการจัดแต่งเครื่องสักการบูชาใส่กระทง จดรูปเทียนและนำปล่อยลงในน้ำ แสงไฟจะกระทบกับน้ำ เกิดเป็นเงาขึ้นวับ ๆ แวม ๆ มองเห็นเป็นเสมือนแสงพะเนียงไฟผีโหมด ซึ่งผีโหมดนี้ เป็นชื่อเรียกผีป่า ที่ออกหากินในเวลากลางคืน มีพะเนียงไฟมองเห็นเป็นระยะอย่างผีกระสือ ชาวล้านนาจึงเรียกว่า “ลอยโหมด”

สรุป

ประเพณียี่เป็ง หมายถึง ภาษาคำเมืองในภาคเหนือ คำว่า “ยี่” แปลว่า สอง คำว่า เป็ง ตรงกับคำว่า “เพ็ญ” หมายถึง คืนที่มีพระจันทร์เต็มดวง ดังนั้น ยี่เป็ง จึงหมายถึง วันเพ็ญเดือนยี่ซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือนสิบสองของภาคกลาง การนับเดือนของล้านนานั้น เร็วกว่าภาคกลาง 2 เดือนอันเนื่องมาจากการนับเดือนของชาวล้านนา เป็นการนับทางจันทรคติแบบจีน ประเพณียี่เป็งเป็นประเพณีลอยกระทงตามประเพณีล้านนาที่จัดทำขึ้นในวันเพ็ญเดือน 2 ของชาวล้านนา โดยในพงศาวดารโยนกและจามเทวี มีบันทึกว่าครั้งหนึ่งได้เกิดหิวดกโรคขึ้นในแคว้นศรีอยุธยา ทำให้ชาวเมืองต้องอพยพไปอยู่เมืองหงสาวดี นานถึง 6 ปี จึงจะเดินทางกลับมายังบ้านเมืองเดิมได้ เมื่อเวลาเวียนมาถึงวันที่จากบ้านจากเมืองไป จึงได้มีการทำกระทงใส่เครื่องสักการบูชา รูปเทียนลอย ลอยตามน้ำเพื่อให้ไปถึงญาติพี่น้องที่ล่วงลับไป เรียกว่า “การลอยโหมด”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

การเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน ผู้ดำเนินงานให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีไทยของเราสืบสานให้คงอยู่ต่อไป โดยการให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เช่น การจัดให้เยาวชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วม กับกิจกรรมที่ดี ๆ แล้วพวกเขาเหล่านั้น เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ ที่ได้มีส่วนร่วม อาจจะเป็นกิจกรรมหารายได้สร้างวัด หรือมีกิจกรรมให้เด็ก ๆ ได้มาแสดงความสามารถ เช่น อาจจะมีเวทีดนตรี กิจกรรมกีฬา ที่สอดแทรกอยู่ในงานประเพณีของท้องถิ่น ดึงคนรุ่นใหม่เข้ามา โดยใช้สิ่งที่เขาสนใจ แล้วเขารู้สึกภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี ที่สำคัญที่สุดคือ ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมที่จะทำให้เขารู้สึกอยากมีส่วนร่วม

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประเพณีลอยกระทงกับวัฒนธรรมของชาติอื่นๆ ที่มีประเพณีในลักษณะใกล้เคียงกันนี้ เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์ ค่านิยม และวัฒนธรรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเอกภาพต่อไป

บรรณานุกรม

- กิตติ ธนิกกุล. (2539). **ประเพณี พิธีมงคลและวันสำคัญของไทย**. กรุงเทพมหานคร: ปิรามิดการพิมพ์.
- ทองทวี ยศพิมสาร. (2556). **ฮีตคนเมืองฉบับสัปปีเมืองลำนนา**. ลำพูน: อนุรักษ์การพิมพ์.
- มณี พยอมยงค์. (2548). **ประเพณีสิบสองเดือน ลำนนาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 5. เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การ.
- รัตนปัญญาเถระ. (2499). **ชินกาลมาลีปกรณ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สามมิตร.
- ศรีเลา เกษพรหม. (2542). “ล่องสะเปา”. ใน **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 11**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- อรุณทัย วรรณถาวร. (2558). **ประเพณีเป็ง: พิธีกรรม ความหมายที่หายไป**. เชียงใหม่: สงวนการพิมพ์.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2542). “อานิสงส์ประทีป/ประทีป”. ใน **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 15**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.